

regényrészletet is meg lehet izgalmasan jeleníteni ezzel a módszerrel. (Gondoljunk csak olyan ismert művekre, mint *A Pál utcai fiúk*, amelyben a fürdetés-jelenet egy kis dráma, vagy a *Két Lottiban* az ikrek találkozása stb.) Az alsóbb osztályos gyerekekkel végzett munka során azokat a produkciókat néztük elragadtatottan, amelyekben maximálisan figyelembe vették a gyerekek életkorát, képességeit. Nem a végsőkéig precíz, betanított előadásmód érvényesült, hanem a felszabadult, de mégis fegyelmezett, örömteli játék. Nagyszerű, igazi színházi él-ménnyel örvendeztetek meg idén a Vajk-játsszók (Csókaleányok. Rendező Ledő Attila, csoportvezető Dolmány Mária), a Nánai Apróságok (*A kőleves*. Rendező Simonné Balogh Borbála, Árváné Rác Mária) és a siófoki Turbó Csiga (*A Nap leánya*. Rendező Takács Tünde)

Szerencsére vannak olyan rendezők, sajnos kevesen, akiknek van mondanivalójuk a világról. Ők nem csak az emberi természetről tanítanak, hanem értelmiségiként véleményükkel formálni, befolyásolni is akarják világunkat. Teszik ezt úgy, hogy a foglalkozásokon a gyerekekkel együtt gondolkodnak. Erre a felső tagozatosokkal talán nagyobb a lehetőség. Ők tudják segíteni a fiatalokat, hogy önmagukat jobban megismerve a környezetük is új megvilágításba kerüljön. A család, a barátok, osztálytársak, de a szélesebb közeg, maga a

társadalom is görcső alá kerül. Ezek a kiváló rendezők építenek a gyerekek tapasztalataira, de a saját, szilárd meggyőződésüket a próbamunka folyamatában indirekt módon, a dolgok mélyreható elemzésével érvényesítik. Az előadásaikon átsüt a rendező véleménye, állásfoglalása. Két irányban is jelentős a hatásuk: a tanítványaik erkölcsi nevelésében és a létrehozott előadások mondanivalójában. Nem véletlen, hogy olyan előadások kaptak meghívást többek között az országos fesztiválra, Debrecenbe, amelyekre az elmondottak voltak jellemzőek, például a *Nem Art – Pápa: A kiskakas*, rendező Tegyi Tibor; *Lajtorja csoport – Szabadszállás: Mézben avagy sárban*, rendező Török László; *Szivárvány Színjátszó csoport – Szentés: MindigTV*, rendező Szebeni Zoltán; *Carpe Diem – Lendva: Inferno*, rendező Mess Attila; *Kaktusz – Bp. II. kerület: Én*, rendező Juszcák Zsuzsa és Sereglei András; *Belső kör – Inárcs: Semmi baj*, rendező Szivák-Tóth Viktor; *SzínÁsz – Győr: SMeSék, telefonTos dolgaink*, rendező Verebélyi Veronika.

Gyermekszínjátszó csoportot vezetni, rendezni izgalmas, keserves és örömteli kaland. Bátorság és hit kell hozzá. Egyre több.

Szakall Judit

Jegyzetek egy találkozóról

Tóth Zsuzsanna

Mennyi szépség volt ebben a tavaszban – többek között éppen a gyerekszínjátszóknak köszönhetően! Volt olyan előadás, amire most is úgy emlékszem, mintha egy szeretet-gombóc talált volna el. És ez igazán rendkívüli.

A XX. Weöres Sándor Országos Gyerekszínjátszó Találkozó regionális eseményeiről kell írnom – ez vállalt feladatom. De nem hagyhatok ki néhány mondatot előtte a megyei bemutatókon látott, számomra emlékezetes produkciókról.

Mindenképpen szólnom kell például a balatonboglári „aranyosokról”, amelyek élményszerűek voltak. Emlékeztet a **Csiribiri** csoport (Siófok) – ők *Kacor király* címmel mutattak be egy játékot, amelyben sok lelemény, rendkívül jó megszólalások (mondhatnám, épeszű mondatok) hangzottak el. Eleven és jókedvű játékot, csintalan kis csiribiriket láttunk a színpadon Lénártné Németh Valéria vezetésével.

Különösen szíven talált a siófoki **Turbó Csiga**, *A Nap leánya* című produkciója. A mesejátékot Takács Tünde rendezte. Nehéz lenne – ennyi idő távlatából – pontosan meghatározni, mi is volt olyan különleges ebben a darabban. De pontosan emlékszem arra, hogy csupa mosoly volt a lelkem; legfőképpen attól, hogy ez a jó kis banda milyen önfeledten játszott! Szerették és féltették egymást, miközben a történetet szépen, pontosan elmesélték nekem, kifejező gesztusokat használtak, tudták, mit mondanak, ettől megszólalásaik jók voltak, ügyesen ábrázoltak érzelmeket – például a gonosztságot, és annak elutasítását is. Vagy ahogy megszülető gyermekét érett apai szeretettel ölelte át az alig tízéves! Ennek a munkának a háttérében egy tehetséges, színházi látásmóddal, a tömörítés képességével megáldott pedagógus áll, aki úgy mozgatja a gyerekeket, hogy azok nem érzik igazi munkának a tevékenységet. Jó a térszervezés, építkeznek, mindenféle látványos díszlet és jelmez nélkül. Tiszta szívek meséltek el egy történetet – és én örülök, hogy hallgatója, nézője lehettem.

Ugyanígy rendkívül emlékezetes maradt számomra a győri **SzínÁsz SMeSék – telefonTos dolgaink** című játéka Verebélyi Veronika rendezésében. Fergetes humorú görbetükör, ugyanakkor pontos láttelel mindennapjainkról. Eredeti, üde, ironikus. A térszervezés, a mozgások, a hangkulissza – magukból megszólaltatott hangokkal –, az egymásra figyelés és reflektálás, minden működött az előadásban. Régen mulattam ilyen jól, miközben érezhető volt az előadás mögötti komoly műhelymunka, ami a Grácia

Művészeti Intézet, Alapfokú Művészetoktatási Intézményben folyik. De ugyancsak emlékezetes, a szépen megtartott képek, finom hangulatok, az esztétikum és komolyság keveréke miatt a **Vadvirágok Mese az éjjeli pávaszemről** című előadása is (rendezőjük Répásiné Hajnal Csilla). A kicsit szentimentális történetet pontosan elmesélik, jó eszközöket használnak, pl. a vakság ábrázolásához a máshol is használt sálat.

Nem hagyhatom szó nélkül, bár mások írnak róla, hogy a budapesti fordulón mennyi szépséget láttam. Milyen pontos, izgalmas, titkokba avató, őszinte és árnyalt, vallomásos értékű volt a **Kaktusz Én** című játéka (rendezőjük Juszcák Zsuzsa és Sereglei András)! Hogy milyen szép volt, egységes, tiszta és fegyelmezett a **Vasskalap** előadásában látott *Fehérlófia* (a rendező-csoportvezető Vargáné Valkó Katalin). Mennyire újszerű volt (már címében is) a *problem.hu* a **@-OK...XD** előadásában (csoportvezető-rendező Varga Rea). Humoros, önreflektáló játékkal magukkal ragadták a nézőt.

A **Meixner iskola negyedikeinek** Janikovszky-játéka – *Ha én felnőtt volnék* – jó ritmusú, remek humorral megvalósított produkció volt, a sok egyforma (kicsit betanított gesztussal együtt), amelyet nem véletlenül kísért hangos gyerek-öröm a nézőtérén. Ugyanezt az anyagot a **Pogácsa az arénában Színkör** kicsit másként, de sok derűvel, jókedvűen, a hangoztatott szöveget jól értelmezve, mintegy magukra húzva, adta elő (csoportvezető-rendező Koltai Judit).

Vagy a **Vajk-játszók** szívmengető, plüssmaci-meleg játéka, a gyerekszáj őszinteségétől olykor fájdalmas mondatok... (csoportvezető Dolmány Mária, rendező Ledő Attila, az előadás címe *Csókalányok*). A mesével ugyan adások maradtak, de az élmény, amit kaptunk, rendkívüli volt. Itt jegyzem meg, hogy különös gonddal megvalósított, nagyon egyszerű díszlet és jelmezhasználatuk dicsérendő.

S megvallom, a furcsa kivételnek is örültem, mármint a budapesti találkozón megjelent **Álomkabátosok** musical-részleteinek. Valójában nem lehet gyerekszínjátszásként értékelni, de számos ponton őszinte, a műfaj kereteihez és követelményeihez jól alkalmazkodó, képességes csoportot láttunk (csoportvezető-rendező Tóth Enikő, Endródi Ágnes).

A regionális fordulóról

Mindösszesen két regionális fordulón vettem részt, s úgy gondolom, kiemelkedő színvonalú előadásokkal találkoztam. A Vácott megrendezett találkozón Pest, Nógrád és Komárom-Esztergom megye legjobb csoportjai mutatkoztak be, míg Gyulán, a dél-magyarországi regionális találkozón Csongrád, Bács-Kiskun, Jász-Nagykun-Szolnok és Békés megye kiváló színjátszó csoportjai vettek részt. A csoportok a gyerekszínjátszásban ma meglévő játék- és stílusbeli variációk rendkívül színes skáláját mutatták fel. Ugyancsak nagy örömmel tapasztaltam, és érdeklődéssel figyeltem a balatonboglári, budapesti, győri megyei szintű válogatókon, hogy vallomásos-szintű, a környező valóságra reflektáló életjátékok, és modern adaptációk is felbukkantak, a hagyományosan jelenlévő mesefeldolgozások, verses összeállítások mellett.

Ha az elsőként végigült **váci találkozóra** gondolok, akkor az inárcsi csapatok egyenletesen magas színvonala ötlük eszembe. Valamit tudnak ott, és már azt sem mondhatjuk, hogy csupán Kovácsné Lapu Mária hihetetlen munkakedvének s -bírásának köszönhető a sok jó produkció, hiszen a remek előadások jegyzői között már az ifjú rendezők is ott vannak. Az igazsághoz persze hozzátartozik, hogy mind a „közös alomból” valók: a nagy hagyományú Pest megyei színjátszó táborok rendezőinek, a már emlegetett Lapu Mari, s Kis Tibi, Kovács Éva, no és a felejtethetlen Fodor Misi keze alól kerültek ki. Nekik és kollégáiknak, segítőknek köszönhető, hogy munkájukból, lelkesedésükből tanulva ilyen szinten sajátították el a fiatalok a színjátszás szakmai titkait.

A most látott előadások között talán a Szivák-Tóth Viktor rendezte *Semmi baj* volt a legnagyobb (Inárcsi Színjátszók). A már-már drámai erejű felépítmény a kamaszok problémáival, szüleikkel kapcsolatos gondolataival, az ön-keresés stádiumaival szembesíti a játszókat s a nézőt egyaránt. Csokorba szedi a kamasz-kínokat, s fényt vet arra is, hogy a körülöttük lévő világ valójában mennyire nem képes érvényes válaszokat adni kimondott, vagy kimondatlan kérdéseikre. Élményszerű volt a tartalom, remek szülői szövegek hangoztak el, de az elvárások-bántások-sérülések háromszögében fogalmazott gondolatok is életszerű mondatok, még akkor is, ha némelyiken érezni, hogy már nem „saját szöveg”. (Persze, ideális esetben azzal is foglalkozni kellene, hogy ez ne így legyen, hogy a mondatok megőrizték a rögtönzés frissességét. A beszédállapot általános gondjairól most nem szólok.) A térszerkezet változatos, noha csupán az eszközként használt székekkel alakítják. A játszók valamennyien rendkívül tehetségesen és komolyan hozzák a rögtönzések során kialakított figurát. Remek a zenei anyag, és a felépítmény is kellő izgalmat hordoz. Sallangmentes az értelmetlen(?), tragikus vég is. Összességében szép és izgalmas produkciót láttunk.

4. kép: A kor, amelyben élünk. Az Inárcsi Színjátszók előadása. Rendezte Kovácsné Lapu Mária. Kaposi László felvétele

Az **Inárcsi Színjátszók** másik csoportja (milyen szép is, hogy ilyen sokan vannak!), Kovácsné Lapu Mária vezetésével – aki Alessandro Barico *City* című regényének néhány jelenetét dramatizálta, s egészítette ki a csoport improvizációiból rögzített anyaggal – szintén nagyszerű játékot mutatott be *A kor, amelyben élünk* címmel. Használható, üres kockákból álló „díszletet” látunk, amely hiába ismerős, nem unalmas, hanem működő díszlet, s már a kezdeti kép, a tévábámulóké is remek játéklehetőség a kiváló csapat számára. Ezek a reflexiók felidéznek bennem az életjátékokat, amelyekről szándékaim szerint még sok szó esik majd, s amelyek rendkívül változatosan jelentek meg idén. Az epikából átemelt történet kissé

foszlányos, azonban a magam részéről – egy-két apró, homályos folttal – szépen elvarrom. Nem mindenkinek sikerül. (Nyilván jó lenne még pontosabban átgondolni a mozaikos történetmesélés minden elemét, hogy egyértelműbbé tegyék a lényeges pontokat.) A barátkereső, élénk fantáziájú főhős fiú magánya, majd csendes, mégis lázadó önmegvalósítása, nemcsak a fiatalok, de bizony a szülők számára is érdekes lehet. Az inárcsi színjátszók izgalmas személyiségek, őszinte jelenléttel, csupán egy-egy ponton bizonytalanok, de lekötik a nézői figyelmet – vagyis értenek ahhoz, ami dramaturgiai szempontból lényeges, a feszültségteremtéshez. A rendezés ökonomikusan bánik az idővel és a térrel is. S felkelti az érdeklődést, az eredeti művet is el kéne olvasni...

Jó érzéssel írom le, hogy az inárcsiak példája is bizonyítja, számos fontos kérdésben látványos előrelépés történt. Látványosan kevesebb probléma adódott például általában a térhasználattal – míg évekkel ezelőtt ez szinte általános gond volt. Most, ebben a témakörben, csupán a színpad nagysága okozta tévedések jöttek elő – néhol. Túlságosan hátra rendezett előadás volt például a Dorogról érkezett **Pinokkió** csoport előadása, *Marci, a mindentudó* címmel. A rendező, Putz Józsefné, egészen hátul helyezte el a játszókat, akik aprócska gyerekek lévén, így egyáltalán nem voltak képesek uralni a teret. Hiába voltak ügyesek, s meglehetősen felszabadultak – sem a hangjuk, sem akcióik nem jöttek át. Kisebb térben működőképesebb lett volna az előadás, amely persze ezen túl sem volt hibátlan. Problémás, hogy a valódi kellékek mellett megjelentek csupán jelzett kellékek, hogy szituációik jórészt kidolgozatlanok voltak – különösen a Marci-féle kópéságok fokozása volt megoldatlan, s nem mindig számoltak azzal, hogy az interaktív megoldások buktatókat rejtjenek. Ugyanakkor az alsó tagozatos játszók fegyelmezettek, ügyesek –, s vélhetően sok örömet találnak a játékban.

Célszerű visszatérni kicsit az inárcsi műhelyhez, hiszen nem kevésbé értékes előadásokat láttunk még tőlük. A **Fodor Mihály Pest Megyei Színjátszó Tábor** színjátszói közös nyaruk értékes eredményét mutatták be nekünk, méghozzá egy *Toldi* adaptációt. Az eredeti dramatizálás Várhidi Attilát dicséri, az újragondolás Kovácsné Lapu Mária mellett Fodor Évát. (Nem mulaszthatom el, hogy megosszam afölötti örömet, hogy az általam is nagyra becsült Fodor Misi lánya folytatja a legjobb hagyományokat! Így születnek dinasztiák.) Ez a *Toldi*, most, azon túl, hogy már a remek kiállítású fiúk jelenléte lenyűgöző volt, sok-sok ötlettel, egyedi megoldásokkal bővült el minket. Remek volt a pusztán magatartással jelzett-hozott Mátyás, a küzdőtér, vagy éppen a némafilmeseffektek. Igaz, a szöveg veretessége sérül (a beszédállapot más csoportoknál sem tökéletes!), de a játék lendülete, a diákos, csibészes megoldások jókedvre hangolják a nézőt. Dramaturgiailag adódnak problémák, a „leleplezés” nincs meg, a lezárásnál nem érződik a „tét”... De jót tett az előadásnak, hogy a tisztelet porát lefújva a Toldiról, újateremtik, magukra hangolják a történetet.

Bármennyire korlátoz a terjedelem, muszáj szót ejteni az **Inárcsi Színjátszók** harmadik remek produkciójáról – Varró Dániel népszerű verses regényének feldolgozásáról. Kovácsné Lapu Mari és Kovács Anna (nem mellesleg a Kovács-dinasztia egyik folytatója) rendezésében a *Túl a Maszat-hegyen* nem hordoz egetverő újításokat, de jóízű játék. A dalos limerickekkel való indítás megadja az alaphangütést, vagyis a nonszensz világába helyezi a történetet. A megvalósítás külön érdeme a közös megszólalások erős, hatásos zengése, bár néhol kicsit félremennek hangsúlyok. A ritmikai megoldások nem izgalmasak, gyakorolni kell még a táncot, s mindenképpen pontosítani néhány jelenetet. Az egész mégis izgalmas és magával ragadó.

De kivételesen ígéretes a Fodor Éva rendezte *A hétfejű tündér* című Lázár Ervin feldolgozás is. A bagi **Fapihe**, az elsők között Csokonai-díjat kapó csoport, most lírai elképzelés mentén nyúlt a nem túl könnyen színpadra állítható műhöz. Sok lelemény, a gitárok varázsos jelenléte, a látásmód kivételes finomsága, az éterien megszólaló zene – mind-mind üzenetértékkel bír. Nagyon nagy kár, hogy talán a körülmények, talán a csoport-állapot labilitása miatt sok szempontból bizonytalanná vált a látott előadás. Különösen fájdalmas volt a beszédállapot (nem győzöm hangsúlyozni, sajnos, másutt sem kiváló), s időnként a tér is felbillent kissé. Ugyanakkor sajátjukként élük a szöveget – s egyszerű, hatásos igazságot fogalmaznak meg a darab végén.

A Pest megyei színjátszók gazdag hagyományában különös színpad a főti műhely. Innen is ragyogó előadásokat láttunk a váci bemutató-napon. Kovács Éva két előadást is rendezett, a **Fóti Kisfiókákkal** *A vadorzó* című játékot, a nagyokkal, vagyis a **Fóti Fiókákkal**, *A pók* című előadást. Mindkét játék más erényekkel bír. Az egyik a pöttömnyi játékosok lenyűgöző őszinteségével előadott, mély – isten tudja honnan hozott – bölcsességet felmutató produkció volt, cserfes asszonykák és a falu hierarchiájának pontos rajzával, a másik a már jól bevált leplekkel való, gazdag vizualitású játék, ahol a címszereplő pók, zsenge kora ellenére, nagyon intenzív jelenlétével hívta fel magára a figyelmet. Gazdag asszociációkat indított el ez az előadás, figyelmeztet arra, hogy mindannyian hálókat szövünk, vagy azok foglyai vagyunk. Beleborzongtam/tunk a képekbe. És itt volt a Kiss Tibor rendezte *Annyi eszem van, mint a*

parlagi rókának című játék is, a **Fóti Figurások** előadásában, amely ha most nem is aratott átütő sikert, a csoport folyamatos magas színvonalú munkáját reprezentálta.

5. kép: A vadorzó. A Fóti Kisfiókák előadása. Rendezte Kovács Éva. Kaposi László felvétele

A váci találkozó más vonatkozásban is meglepetést hozott. Még sohasem találkoztam – a véletlen különös játéka folytán – veresegyházi csoporttal, s most a **Tűztestvérek** *Miről álmodik a lány?* című munkája elbűvölt, pedig az elején kissé ijedten néztem (rendező Ácsné Csáki Ildikó). Nagyon úgy látszott, pusztán esztétizáló, kissé öncélú előadás indult el, ám hamarosan magával ragadott a játszóik őszintesége, amely a hibákon is átragyogott. A már emlegetett beszédállapot s az energiaszint hiányosságai ellenére, a jól megválogatott, élő (jó!) kortárs szövegek, a vallomásos szövegmondás, s a sablont kerülő megvalósítások élményt jelentettek. Meggyőződésem ugyanakkor, hogy ennek az előadásnak az állapota nagyban függ a játszóik éppen aktuális koncentrálttsági állapotától.

Igazán jól sikerült – milyen kár, hogy mennyiségi korlátok vannak! – például **Andi színjátásainak** szerkesztett játéka, amelynek címe kissé furán hangzik: *Szamarak füle*. Naná, hogy értem, több számár füléről van szó, még hozzá milyen szamarak... Csupa jókedvű, játékon edzett színjátásót látunk, pontosan mímelt játékokban – pl. a labdázás, a remek lassított verekedés, jó képváltások, izgalmas hangkulisszával –, kedvesen és jópofán megvalósított szövegmondással (csoportvezető-rendezőjük Garamvölgyi Andrea, Balassagyarmat).

Emlékezetes volt még a szerkesztett játékok köréből a **Zsák Bolha** (Tata) *A tücsök és a hangyák* című előadása, amely ugyan La Fontaine-re hivatkozott, de ahhoz nem sok köze volt, Sulyokné Nagy Tünde rendezésében. Legnagyobb problémája a ritmussal akadt, hiszen a játszóik kedvesek, felszabadultak. A jövőben talán nagyobb hangsúlyt kell fektetnie a csoportnak az egyes játszóik állapotok tisztázására, ezek változásaira, és bizony nem ártana az egyforma gesztusokat sem feldúsítani, változatosabbá – egyénibbé – tenni.

Láttunk a váci találkozón stílusjátékot is, mondhatni, afféle gyermek-stílusgyakorlatokat Csorba Piroska módra. *A kesztyű* című művét B. Nyíregyházi Ágnes dolgozta át, és állította színpadra a **Pimasz Kamasz** nevű balassagyarmati csoporttal. A kék-sárga trikókban beözönlő, hexameterben is érthetően beszélő gyerekek azonnal levetek a lábamról. Finom – a saját korukra lefordított – pajzanságok, jelzésértékű, humort is felmutató jelmezek, kiélezett kis szituációk jellemzik az előadást, amely elsődlegesen szöveg-humorra épül, de ezt sikerrel fordítják át színpadi poénokra. Változatos ritmus, jó eszköz- és

zenehasználat, élvezetes parafrázisok.... Talán csak egy-két gyengébb jelenet, és csupán a felnőttek számára érthető utalás képez ballasztot az előadáson. (Nem véletlenül írtam fel jegyzeteim közé, hogy „tisztá kezekkel – ötujjas felütéssel” indult a napunk).

A **gyulai találkozóról** is csak szuperlatívuszokban tudok szólni. Szörnyű fárasztó dolog hajnalban kelni, utazni három órát, ülni egy nézőtéren majd 10 órát, s aztán még beszélni is a látottakról – nem voltunk frissek másnap. De *aznap* csupa örömben volt részünk. Már az első játéknak különös íze volt, *A csökmői sárkányhúzás* bizarr történetét jókedvű cinkossággal adták elő az **Alkalmi Társulat (Lángocskák és Kiskószák)** (Szeghalom) tagjai, Pándiné Csajági Mária vezetésével, ízes megszólalásokkal, felszabadult játékbán.

A szegedi **Szivárvány** csoport *Keresztöltések* címmel a szerkesztett játékok sorát gazdagította (Kiskundorozsma, csoportvezető-rendező Lovai Ágota). A szép nyitókép után, jó ritmusban, hatásos térformákkal dolgoznak. Irigylésre méltóan sok fiú akad a csoportban, s bár kicsit bizonytalanok még, szép előadást mutattak fel. Ugyanebben a műfajban a **Napraforgók** (Zsombó, vezetőjük Gáborné Puskás Julianna) *Titkok* címmel készítették összeállítást. Egy szereplő – aki nagyon szépen énekel – köré épülő mozgásokat láttunk, hatásos zenei építkezést, kicsit energiátlan megoldásokat. Ugyancsak szépen dolgozott a **Kiskószák** csoportja, Pándiné Csajági Mária vezetésével. *Álmaink* című műsorukban mai magyar költők – köztük a hozzám nagyon közelálló Kiss Anna – szövegeivel dolgoztak, szépen, pontosan értelmezve azokat. Külön köszönet a szép beszédért! A hatásos szalagok kicsit megnehezítik a játszóknak munkáját, akik ügyesen és változatosan használják a teret, kár, hogy kissé energiátlanul.

Szépen beszélnek a harmadik osztályos, Kisújszállásról érkezett **Palánták** is, ők *Ritmusok* címmel, Oláhné Horváth Ibolya vezetésével, nem kevesebbre vállalkoztak, minthogy verseket, mondókákat adjanak elő erősen ritmizálva, kihangsúlyozva a művek zeneiségét, ha úgy tetszik, többszólamúsítva a ritmust. Nagyon pontosan és fegyelmezetten dolgoznak – pillanatnyilag ez a hátrányuk is. Kicsi felszabadító lendülettel, önfeledtebben játszva elbűvölnek majd mindenkit, ebben bízom.

Érdekes, jó összeállítás a **Liliomszörnyek** elnevezésű (korántsem veszedelmes, bár ki tudja?) csoport munkája (*Gyermekkór*). A kecskeméti műhely fiatal rendezője, Tóth Orsolya, ügyes, eleven pillanatokkal és jó energiákkal teli játékot alkotott, bár időnként a játszóknak alá téve a mércét. Remélem, hogy még sokszor találkozunk vele, velük.

6. kép: Mézben avagy sárban. A szabadszállási Lajtorja csoport előadása. Rendezte Török László. Kaposi László felvétele

A versekből-szövegekből építkezés egészen más útját járja a **Lajtorja** csoport (Szabadszállás, Török László). Ezúttal egy súlyos gondolatokkal teli, mégis diákos felhangokkal bíró összeállítást mutattak be a *Mézben avagy sárban* című, ahogy nevezik „szándékrevüben”, amely a „mi leszel, ha nagy leszel?” kérdésre adott válaszok variációival játszik. Olykor nagy találatok, jó reakciók, olykor közhely-közeli megoldások születnek, szép váltásokkal, sok zenével, diákos fricskákkal. Lehet, hogy nem minden gondolat az övék, de már az nagy szerencse, hogy érezhetően mindent alaposan végigdumáltak. Volt néhány torokszorítóan ismerős pillanat ebben a magasztostól a hétköznapiig ívelő előadásban, s néhány XXI. századi mondat, amit bizonytalannal megőrzök...” *Az álom analóg élet, s a lét egy dióda álma*”, s emlékezni fogok a laptop tükrök erős vizualitására is. Mégis, valójában akkor szorult el a szívem, amikor ezek az életre készülődő srácok elénekelték Szécsi Margit sorait, hogy „*Úgy néztem magamra mindig, ahogy csodára nézni illik...*” Igen, ez a sok gyerek, akiket a színpadokon láttunk, mind magában hordozza a csodát.

A mesejátékok, vagy történetmesélős előadások sorában számos eltérő igényszinten, más-más eszközökkel megvalósított előadást láttunk. A nyitóelőadás, a már emlegetett *Csökmői sárkányhúzás* után ebbe a körbe sorolhatjuk a sajátos *Zöld Péter* című játékot a szegedi **Grimasz** előadásában, Kulik Szilvia vezetésével, rendezésében. A mese-mix érdemei közé tartozik az élő-zene használat (a furulyászenés egymásra találás különösen szép), a találékony asszociációk (a pláza-cica halacska), s néhány remek karakter megoldás. Bizonyos pontokon ugyan meggyengült az összhang – nem érződött a játék tétje, nem volt elég feszes a dramaturgia –, de az egész így is élvezetes volt.

A szakmai beszélgetésen hosszasan elemeztük a dusnoki **Kincskereső Kölykök** *A szívtelen baba* című előadását (csoportvezető-rendező Hodován Péter), amely a „gondatlanságból szívhiányos” baba ürügyén szólt arról, hogy figyeljünk jobban egymásra. A gyerekközönség nagyon szerette a dévaványai **Elevenek** játékát. *Könnyed kis színjátészó foglalkozás, némi önkritikába ágyazva – avagy Julcsi néni mindjárt megőrül* (csoportvezető/vezetőjük Boldis Julianna), amelynek az egy drámatanárral megpróbáltatásai címet is adhattuk volna. Mindkettő erényei túlmutattak a hiányosságokon.

A Nagyváradról érkezett **Huncutkák** (csoportvezető-rendező Ruzs Csilla) *Hapci király* erősen áthallásos történetével mulattattak bennünket. Pontosan elmesélik a történetet, s nagy találat a jelzésértékű sáljelmez, sajnos, a gesztusok egyformasága már nem. Jó az össz munka, szépen felelősödik a végére, hatásosan zárul. (Érdekes, hogy a lévai *Mesevilág* elnevezésű színjátészó találkozón ugyancsak felbukkant egy Hapci király, hasonló áthallásokkal, de egészen más színpadi megoldásokkal...)

A csongrádi **Főnix csoport** Lázár Ervin meséjét, *A hétfejű tündért* mutatta be (Csengele, csoportvezető-rendező Lantosné Horváth Irén), néhány, a szakmai beszélgetésen elemzett problémával, de szép és hatásos képekkel, sok erénnyel. Ahogy másutt már említettük, az előadás energiái itt sem voltak kellőképpen mozgósítva, ezt talán írhatjuk a fárasztó nap rovására is.

A gyerekszínjátészó berkekben még szokatlan színpadi látásmóddal és történetkezeléssel fogta meg a nézőket a kecskeméti **Lazarcú Maszkák** előadása. Indiai történetük – *Mese a lótuszvirágról* – nem csupán a történet varázsával, de az eszközök változatosságával is hat, és ezekkel is, autentikus módon, erősíti a történet egzotikumát. A vajang-bábok árnyjátéka, a használt festett maszkok (amelyek feltehetően a gyerekek keze-munkáját is dicsérik), a stilizált előadásmód és mozgás, a démoni világ és a mese-valóság megkülönböztetésének eszközei – szép összhangot eredményeznek. A magyar fül és lélek számára szokatlan ugyan egy olyan mese, amelyben hiába az erőfeszítések, semmi nem változik, mégis magával ragadó volt, amit láttunk. Sárosi Gábor csoportvezető-rendező ígéretes tehetség, aki valószínűleg hatással lesz más csoportvezetők munkájára is.

Kissé újragondolva, reflexiókkal dúsítva mutatta fel az ismert szerelmi balladát, Görög Ilona és Gyulai Márton történetét a felsőszentiváni **Kísérleti Színpad**, Kalmár János rendezésében, *Mindent Ilonáért* címmel. Időnként meghökkentően más fénybe került a történet, de erénye az előadásnak a szép csoportmunka, a játszók gyerekek energiával teli mozgatása, a pontos és fegyelmezett megoldások. Erősek a fiúk – még ha egyforma gesztusokat is használnak. Mulattam a profán, de tökéletesen ideillő „*Már megint itt van a szerelem...*” beidézésén, és a Kosztolányi Ilona-motívum is szépen, hatásosan működik. Talán éppen a kiemelt szereplők enerváltsága, vagy épp túldimenzionáltsága okozott némi csalódást.

Nagy tanulság volt ezen a tavaszon, hogy mintha reneszánszukat élnék az életjátékok, vagy inkább az énjátékok, amelyekkel a játszók olyan problémákat mutatnak fel, amelyek felé érdeklődéssel és kritikával fordulnak. Izgalmasan keresik önmaguk és mozgásterük határait, és elmondják véleményüket a felnőttek álságairól éppúgy, mint ahogy a tinédzserkoruk jellemzőiről. Titkokba avatnak be minket, őszintén és meggyerően.

Az ilyen típusú előadások sorát gazdagította a **Szivárvány Színjátészó Csoport** (Szentés, rendező Szabados Zoltán) *MindigTV* című játéka. A nézőtér feltehetően jobban képen volt a megidézett műsorpaneleket

illetően, de hiányos ismereteimmel is jól vettem a poénokat, az egy kaptafára gyártott műsorok bugyutaságát cikiző fricskákat. Jókedvű, szellemes, jó ritmusú játékot láttunk, amely éppúgy kigúnyolta saját magukat, nagyon megrázó őszinteségű részekkel, mint ahogy görbe tükröt állított a néző elé. Időnként felbillent a színpad, olykor hamiskás volt az ének – mégis, a játék lefegyverző humora és őszintesége feledtette a hibákat.

Ebbe a körbe tartozónak érezhetjük a dévaványai **Ványai Művészeti csoport** már-már drámává komponált *Családmodell 2011* című előadását (rendező Boldis Julianna). Erős színházi effektek, a karakterformálás határozott igénye, működő energiák jellemzik a játékot, amely kemény képet rajzol egy elhagyott, magára maradt, s gondjaival megbirkózni képtelen ötgyermekes anyáról. Különböző korú gyermekei éppoly kilátástalanul küzdenek a figyelemért, szeretetért, mint ő, a játszók hozzák a figurákat. Mégis, az időnkénti túlzások számomra gyöngítik az összhatást, és problémásnak érzem a terek jelzését is, nem tudni, mikor éppen hol vagyunk...

Voltaképpen ide kellene sorolnunk – ahogyan azt a korábban is tettük – a Janikovszky-féle *Kire ütött ez a gyerek?* szövegvariánsokat. Ám a „**pORCZYJÓ**” csoport Fegyvernekről egészen más igénnyel állt elő. Szatlóczky Edit csoportvezető-rendező „nagyszínházat” csinált a műből, komplett díszlettel-jelmezzel, cselekményekkel dúsítva. A mama szinte végig vasal, tereget, az apa és a nagypapa sakkozik, a nagyfi szunyókál a hintaszékben stb. Kicsit úgy tűnik, ez a sok minden egyelőre lefoglalta figyelmét, és neki sem sikerült a főleg szövegpoénokra építő epikai mű érvényes megjelenítése.

Ha nem is zárásként, de mindenképpen szólni kell azokról, akik a produkciók háttérében munkálkodtak. Mindkét regionális bemutató-napon (természetesen már előtte, a megyeieken is, ahol csak jártam) azt tapasztaltam, hogy a közművelődésben dolgozó kollegák kiemelt figyelemmel, empatikusan fogadták a gyerekeket. Mindenütt gondos tájékoztatást kaptak, és kísérőprogramok is voltak – játszóháztól a Gyulán fellépő fúvószenekarig. Utóbbi helyen talán sok is volt a program, történelmi játszóház, kézművesség – és bizony még a zsűri is versengésre lett hajlamos, amikor izgalmas kérdések megválaszolásával lehetett csokoládészeletekhez jutni. (Jó kiskérdéseket kaptunk!)

Vácott talán kicsit nehezebb helyzetben kellett helyt állni a kollegáknak (a Pest Megyei Közművelődési Intézet munkatársainak), hiszen a befogadóhely nem a sajátjuk, ők is csak vendégek voltak, ám ennek ellenére semmiféle fennakadást, problémát nem érzekeltünk. Volt idő a szakmai beszélgetésre is – igaz, az estébe hajlóan, akárcsak Gyulán, mindkét helyen sok volt a fellépő. Köszönet a szervezőknek, és a befogadó intézmények munkatársainak is. Köszönet a szívélyes vendéglátásért, a jó hangulatért, amit játszók, csoportvezetők, kísérők és zsűri egyaránt tapasztalhattak.

Összegzés

A magukról szólók: Az idei tavaszi felhozatal legérdekesebb vonulatát számomra az *én-játékok* képezték. Azért nem *életjátékot* írtam, pedig talán az lett volna a helytállóbb megnevezés, mert az említett előadásokban pontosan azt érzékelttem, hogy saját magukat kutatják a játszók. Volt, amelyik nevében is hordozta ezt a szándékot (*Én. Kaktusz*, Budapest), volt, amelyik csupán reflexióiban, a körül-világra adott fricskákban, válaszokban. Ugyanúgy önmaga határait keresi persze minden játszó, de voltak, akiknek az előadásai is erről szóltak. Megállapíthatjuk azt is, hogy tán épp ezért kerülnek elő Janikovszky Éva opuszai is. Feltehetően azok veszik elő a kamaszkor problémáit megfogalmazó írásokat, akik nem tudják-merik a rögtönzések során előkerülő szövegekkel elmondani gondolataikat. Láttunk ezekből is meglehetősen jó humorral és sok mozgással, pontosan megrajzolt előadást, sőt, komplett nagyszínházi elképzeléssel formáltat is.

Azok, akik bátran vállalva önmagukat, olykor saját mondatokból fogalmazták az előadást, izgalmas és érdekes mondandóval álltak elénk. Lenyűgözött őszinteségük, amely sohasem volt öncélú magamutogatás – és egymás iránti felelősségük.

A mesélők: Az előadásokat nézve megállapítható, hogy változatlanul népszerűek gyerekszínház-berkekben a mesék, történetek színpadi adaptációi. A legtöbb próbálkozás már kész dramatizálást használt fel, és legtöbbször jó ritmusban, tisztán vezetve a fő cselekményszálát adták elő produkciójukat. A kihagyásos, vagy mozaikos cselekményeknél többnyire világosan érzékelhetőek a főbb pontok, és a karakterábrázolásban is jónak ítélni lehet a kísérleteket. Öröm, hogy sok helyen behozzák az élő zenei kíséretet, és ügyesen alkalmaznak hangkulisszát is.

Egy-két alkalommal beleszövődnek az előadásokba egyéni, izgalmas színpadi megoldások, bábok és játszók, vagy bábok és árnyjáték kombinációi, ami azt bizonyítja, hogy kísérleteznek a rendezők, keresik a színpadi megvalósítások határait, erősítik a vizualitást, aminek személy szerint nagyon örülök.

A verselők: Számomra külön boldogság az is, hogy még mindig dívik a szerkesztett játékok divatja, noha el kell mondani, hogy idén mintha kevesebb játékot és több lírát éreztem volna. Kevés ritmus-alapú játékkal, de szerencsére annál több olyannal találkoztunk, amely kortárs költők verseiből épült. (No, meg persze ott vannak az örök svéddek...) Az is észrevehető, hogy ezek az összeállítások többnyire értékes irodalomból építkeznek. Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy a kortárs költőkkel való találkozás milyen fontos – hiszen ezek az írások többnyire a mai gyerekek számára ismerős gondokról, és ismerős (mi több, lassan nekünk érthetetlen!) nyelven szólnak. Az igaz, hogy a kör, amelyből merítenek a pedagógusok, még mindig szűk – ajánlom itt is, legalább az ízelítő kedvéért pl. az Aranysityak című válogatást. Persze, nagyszerű dolgokat lehet készíteni mindenkor az Állatok farsangja-féle régi-régi gyűjteményekből, vagy a Weöres Sándor–Nemes Nagy Ágnes–Kiss Anna és a többiek vonulatból szemezgetve, de néha nem árt az újakkal is ismerkedni.

Ami hiányzik: Gyakorlatilag nem láttam mozgáson alapuló, vagy táncjátékot, s általában véve is kevés a dinamikus mozgásokat alkalmazó játék. Mintha kicsit lustult volna a gyerekszínjászó-had, sok előadásból jelentős energiák hiányoznak. Hiányérzetet okoz az is, hogy az általános beszédállapot meglehetősen siralmas. Az sem vigasztal, hogy a csoportvezetők szerint dolgoznak a beszéden, és az már sokat javult. Általános hiba ez, nem csak a színjátszókra, a versmondókra is jellemző – elfelejtjük a magyar nyelv szabályait, elfelejtünk életszerűen beszélni, idegen hangsúlyok, fölösleges nyomatékok kerülnek a beszédbe, elnyújtott és éneklős hanglejtéseket alkalmazunk. Talán még nem késő riadót fűjni – figyelem, beszélni nehéz, tanulni kell!

Sokszor érzem, hogy sok csoportnál hiányzik egy külső szem, aki az öltözékeket felülbírálná. Mert nem lehet mindenhez (sőt, nem is kell) jelmezbe bújni. De hogy valaki a saját ruhatárából mit visel egy előadásban, és az hogyan viszonyul a többiek ruházatához és a játék „szándékaihoz”, azt igenis látni kellene valakinek. Mint ahogy azt is jó lenne észrevenni, ha a játék dinamikájával, energiáival gondok vannak. Vagy éppen azt, hogy szükségeltetne egy kis hangzó háttér, hogy az előadás akusztikus szövete gazdagodjék.

7. kép: Én. A budapesti Kaktusz csoport előadása. Rendezte Juscák Zsuzsa és Sereglei András. Kaposi László felvétele

Ami jó: A térszervezés – és általában a színpadi gondolkodás – egyre jobb. (Ezzel együtt nő a megvalósítások, rendezések átlagos színvonala is.) Jó, hogy a legtöbben tudatosan választanak teret az előadásukhoz, így kevésbé esnek abba a hibába, hogy a nagyszínpad varázsának engedve lehetetlen helyzetbe hozzák ehhez nem szokott színjátszóikat.

Egyre többen adják fel a díszletezéssel és a bonyolult átállásokkal való kilátástalan küzdelmet. Ha építkeznek, akkor jelzésszerű díszleteket használnak, mint ahogy a jelmez és az eszközhasználat is egyre célirányosabb, letisztultabb. Lehet, hogy ez a gazdasági válság hatása. A magam részéről nem hiányolom a nagy festett hátttereket (ami ráadásul statikus, hiszen egyetlen helyszínt rögzít), és nem hiányoznak – itt azért most sóhajt egyet a bennem élő kislány, aki valaha szintén szeretett volna szép ruhákban díszelni – az elsőáldozós vagy koszorúslány ruhába öltöztetett királylányok sem. Néhány sál, lepel is remekül megteremthet illúziókat. Ha valakinek van lehetősége világítani, akkor sem csupán a lámpákra bízva a hatásokat, hanem foglalkozik a lényegi dolgokkal is. Ha viszont világít valaki, akkor vagy kalkulálja be az idegen helyszínt, és szánjon akár előzetesen több időt a technikával való ismerkedésre, vagy legyen egy „utaztatható” verziójú világításterve is!

Jó, hogy a legtöbb gyerek felszabadultan játszik (s nem bohóckodik) a színpadon. Jó, hogy érezni az egymás iránti figyelmet és felelősséget. (Jó, hogy a nézőtérben ülő gyerekek is ezt a fajta figyelmet tükrözik. Általában.)

Jó, hogy egyre kevesebb a tabu, és egyre kevesebb a hamis megszólalás. Jó, hogy a bizalom légkörét érzem a legtöbb előadásban, a kényszer helyett. És jó, hogy többnyire őszintén lehet beszélgetni a problémákról is a szakmaikon.

(2011. május)

A nyírbátori regionális találkozóról

Dolmány Mária

Nyírbátor olyan helyszíne a Weöres-találkozóknak, ahonnan jó érzéssel, feltöltődve mennek haza a csoportok. Bár a regionális bemutatókon már nem minősítjük a csoportokat, így az előadások után az elismerő oklevelek azonnal átadhatók, a szervezők programmal készültek a csoportok számára, hogy míg vezetőik a szakmai beszélgetésen vesznek részt, a gyerekeknek tartalmas elfoglaltság lehetőségét teremtsék meg. A szervezők mindent megtettek azért, hogy fesztiválhangulat alakulhasson ki, hogy a csoportok valóban jutalomként élhessék meg ezt a bemutatkozási lehetőséget. Témájában és színházi nyelvezetében, csoportvezetésben és munkamódszerben egyaránt színes, tartalmas szombatot töltöttünk Nyírbátorban.

Galagonya (Nyíregyháza): *Bradley, az osztály réme*

Mócsánné Nagy Ágnes az egyik legnehezebb feladatra vállalkozott, ifjúsági regényt állított színpadra. Louis Sachar regénye a kiskamaszok körében nagy népszerűségnek örvend. Főhőse, az önbizalomhiányban szenvedő fiú sajátos gyermeki világban él, mikor magában van szobájában. Megértésre, valódi odafigyelésre, elismerésre vágyik, de félelme az elutasítástól, a sikertelenségtől folytonos védekezésre készíti. Ezért inkább szándékosan nem tanul, állandó nagyotmondásokba, hazudozásokba menekül. A regény izgalmát az adja, hogy sikerül-e innen felállni, megváltozni. Ennek a küzdelemnek a kibontását váránk az előadástól. Annál is inkább, mert a nyitó jelenet igazán izgalmas, mozgalmas jelrendszert, színpadi fogalmazást ígér. Egyszerű monoton, de energikus mozgással érzékeltették a tizenévesek világát, azt a gépezetet, amibe vagy betagozódasz, vagy magányossá leszel. Érzékletesen mutatták meg szavak nélkül, hogyan alakulnak, bomlanak a kapcsolatok. Izgalmasan villantották fel Bradley belső világát. Izgalmas tér és játékformát találtak a lányok-fiúk viszonyának érzékeltetésére is. Mindezt szavak nélkül, játékkal. De itt sajnos elfogyott az energiájuk, és a történet igazi játéklehetőséget kínáló részére már kevés ötlet maradt. A történet csak felmutatás szinten került színpadra. Az igazi drámai helyzet, a küzdelem elmaradt, így vázlatos, hiteltelen tanmesévé vált az előadás.

Alföld Gyermekszínpad (Debrecen): *Füles születésnapja*

Várhidi Attila előadása ismét arról tanúskodik, hogy a rendező képes kihozni tanítványaiból a maximumot. Remek figurákat tudnak teremteni – úgy formálták meg a klasszikus mesefigurákat, hogy